

Liikenne- ja viestintäministeriölle

Viitaten liikenne- ja viestintäministeriön 27.2.2018 päivättyyn lausuntopyyntöön LVM/1051/03/2017 Yksityisten Katsastustoimipaikkojen liitto ry esittää kunnioittavasti seuraavaa:

1. Lausuntopyynnön kohteena oleva asia

Lausuntoja on pyydetty liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellusta asiakirjasta ”Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain muuttamisesta”.

Esitys liittyy hallitusohjelman säädösten sujuvoittamisen kärkihankkeeseen ja on osa kaksivaiheista katsastuslainsäädännön uudistamishanketta. Hankkeen linjauksia käsittelevä muistio on ollut lausuttavana heinä-elokuussa 2017, ja tuolloin myös Yksityisten Katsastustoimipaikkojen liitto ry on lausunut asiasta. Koska Yksityisten katsastustoimipaikkojen liitto Ry on lausunut edellä mainitusta muistiosta 15.9.2017, emme tässä lausunnossa toista kaikkia kommentteja.

2. Yleiset linjaukset

Lähtökohtaisesti Hallituksen esitys -luonnoksessa olevat linjaukset helpottavat katsastusyritysten toimintaa ja lisäävät joustoa. Tästä näkökulmasta muutokset ovat toivottavia. Kuten kuitenkin edellisessä, Hallituksen esitys -luonnoksen linjauksia käsittelevän muistion yhteydessä lausumme, tulee katsastuksen laatuun sekä viranomaiskustannuksiin kiinnittää erityistä huomiota.

Koska lausuttavana olevan Hallituksen esityksen kanssa liikenne- ja viestintäministeriössä sekä Liikenteen turvallisuusvirastossa valmistellaan samanaikaisesti useita muita katsastustoimintaan vaikuttavia säädöksiä, olisi erittäin tärkeää koordinoida näiden kaikkien vaatimuksia sekä voimaantuloja. Muutoin päädytään helposti ylimääräisiin tilapäisiin vaatimuksiin sekä lainsäädännön puutteisiin.

Katsastuksen ja katsastusalan säädöskehystä tarkastellessa sekä sen kehittämistä miettiessä on hyvä huomata se, että katsastusta ja katsastusala koskevia säädöksiä on myllätty kuluneiden viiden vuoden aikana erittäin paljon. Olisi suotavaa, että muutoksia tehtäessä seurattaisiin systemaattisesti edellisten muutosten vaikutuksia ennen uusien muutosten tekemistä. Jollei näin tehdä, aiheutetaan yhteiskunnalle tarpeettomia muutuskustannuksia ilman, että edes tarvetta muutosten tekemiselle olisi. On toki selvää, että virheenpaikkauksia aika ajoin on tehtävä heti niiden tultua ilmi, mutta useimmat lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä esitetyt suunnitelmat ovat fundamentalisempia, eikä niitä olisi muutamaa kohtaa lukuun ottamatta tarpeellista tehdä.

3. Katsastuspäätös hallintopäätöksenä

Katsastuksessa päätetään siitä, saako ajoneuvoa käyttää liikenteessä vai ei. Ajoneuvolain mukaan ”Määräaikaiskatsastuksessa ajoneuvosta tarkastetaan, että se on sitä koskevien säännösten mukaisessa kunnossa; se on turvallinen käytettäväksi liikenteessä; siitä ei aiheudu tarpeettomia ympäristöhaittoja; siitä rekisteriin merkittävät tiedot ovat oikein.”

Edellä mainitusta listasta kaikki kohdat ovat sellaisia, että yhteiskunnan toiminnan kannalta oikeat katsastuspäätökset ovat erittäin tärkeitä. Ainoastaan säilyttämällä katsastuspäätös selkeästi hallintopäätöksenä, voidaan yhteiskunnan muita toimintoja rakentaa katsastuspäätösten varaan. Hallituksen esitys –luonnoksessa ehdotetut muutokset heikentävät katsastuspäätösten oikeellisuutta, ja siten vaarantavat näiden varaan rakentuvien yhteiskunnan toimintojen oikeellisuutta. Katsastuspäätöksen tekeminen on julkisen vallan käyttämistä. Vaikka julkista valtaa voidaan lainsäädännöllä siirtää yksityisten toteutettavaksi, tulee samalla varmistaa, että hallinnon periaatteet ja hallintopäätöksen oikeellisuus ei vaarannu. Koko hallinnonala menettää merkityksensä ja luotettavuutensa, mikäli jo lainsäädäntö on laadittu niin, että eri toimijat voivat antaa vastaavassa tilanteessa erilaisen päätöksen. Pelkästään se, että virheellinen päätös voi teoreettisesti johtaa sanktioihin, ei lisää hallintopäätöksen luotettavuutta, kun valvonta tosiasiallisesti on täysin riittämätöntä ja sattumanvaraista.

Samassa yhteydessä tulee myös huomioida, että Liikkuvan poliisin lakkauttamisen myötä tienpäällä tehtävä, määräaikaikatsastuksen kanssa rinnakkainen valvonta on vähentynyt olemattomaksi.

4. Katsastuksen laatu

4.1. Vastuuhenkilövaatimuksesta luopuminen

Ehdotettu muutos katsastuksen vastuuhenkilön vaatimisesta luopumisesta ei välittömästi muuttaisi nykyisten toimijoiden toimintaa. Sen ehdotettu säädösmuutos johtaa tilanteeseen, jossa olisi uusia alalietuloja, joilla ei tosiasiallisesti olisi lähelläkään nykyisen kaltaista osaamista katsastuksen teknisistä vaatimuksista. Kun tähän yhdistää sen, että katsastuksessa edellytettävä laatujärjestelmä ISO 9001 on mahdollista rakentaa ilman viittauksia teknisiin vaatimuksiin, ja että sekä hylkäysprosentti ja asiakastyytyvyys ovat käänteisesti verrannollisia, kasvaa laatupohjaisten markkinahäiriöiden riski merkittävästi. Vaikka valvonnalla olisikin mahdollista jollain aikataululla asiaan puuttua, on samalla huomioitava suomalaisen katsastuksenvalvonnan vaatimaton resursointi.

Jos katsastuksen vastuuhenkilöstä halutaan luopua, olisi erittäin tärkeää lisätä katsastajien osaamista. Samanaikaisesti katsastusta valvovalla viranomaisella tulisi olla riittävät resurssit seurata tilannetta ja puuttua epäkohtiin.

4.2. Katsastustoimijoiden määrän lisääntyminen

Kuten perustelumuiotiossa todetaan, lisäksi ehdotetut muutokset katsastustoimipaikkojen lukumäärää. Samalla yrityskoot pienenisivät. Koska katsastus perustuu lakisääteiseen velvollisuuteen, ovat myös katsastusvolyymit myös suoraan sidoksissa lainsäädäntöön. Kun ehdotetun voimaantulon kanssa lähes yhtä aikaa edellisen muutoksen vaikutukset pienentävät katsastusvolyyymiä 22%, on muutosten yhteisvaikutus katsastustoimipaikkojen kokoon erittäin suuri. Mitä useampiin pieniin yksiköihin katsastusten tekeminen jakautuu, sitä epäyhtenäisempää on säädösten soveltaminen ja tulkinta. Pienten toimipaikkojen laatueroihin on paljon hankalampi puuttua, koska tilastollisten menetelmien käyttö olemattoman otannan vuoksi käytännössä poistuu. Myös kynnys puuttua pienten toimijoiden virheisiin on korkeampi. Käytännössä nämä seikat johtavat väistämättä laadun heikkenemiseen.

5. Viranomaiskustannukset

5.1. Pienemmät toimipaikkakoot

Hankkeen perusteluihin on kirjattu, että hankkeella tavoitellaan allalletulokynnyksen laskemista ja lisätoimijoiden saamista alalle. Kuten edellä lausuiimme, pienenevät tällöin katsastustoimipaikkakoot entisestään, jolloin laadunhallinta käy entistä hankalammaksi. Jotta toimijoita voitaisiin valvoa tasapuolisesti, on valvonnan resurssit lisättävä nykyisestä merkittävästi.

5.2. Katsastuspalveluiden määrittäminen

Ehdotettu muutos, jossa katsastustoimija saisi itse määrittellä ne ajoneuvot, joita se haluaa katsastaa, johtaa väistämättä uusiin tehtäviin katsastusta valvovalla viranomaisella. Kun tähän asti kansalaisten tasapuolinen kohtelu on taattu velvoitteella katsastaa kaikkia ajoneuvoja, ei tätä jatkossa enää taattaisi. Jos tällaisessa tilanteessa kansalainen epäilee häntä syrjittävän, on valvovan viranomaisen selvítettävä asia. Koska näitä tehtäviä ei ennen muutosta ole ollut, seuraa tästä väistämättä uusi tehtävä, ja tämä on nostaa valvonnan kustannuksia.

Katsastuspalveluiden määrittäminen johtaa myös tilanteeseen, joissa tilastollisesta valvonnasta sekä testiauton käytöstä joudutaan valvontakeinoina luopumaan. Tilastollisen valvonnan edellytyksenä on, että otokset vastaavat suurin piirtein toisiaan. Koska on tunnettua, että eri automallien välillä on laadusta ja erilaisesta keskimääräisestä käytöstä johtuvia eroja, on hylkäys- ja vikatilaston käyttö jatkossa täysin harhaanjohtavaa. Testiautontoiminnan kannalta hankalaa on se, ettei katsastustoimipaikalle, joka on määritellyt katsastavansa vain jotain tiettyä automerkkiä, voi viedä testiautoksi toisen merkkistä autoa.

Katsastuspalveluiden määrittämisestä johtuvat muutokset tulevat näkymään erityisesti pienillä katsastustoimipaikoilla, joiden määrä tulee kasvamaan nykyisestä. Kun näihin pieniin katsastustoimipaikkoihin voi jatkossa käyttää ainoastaan asiakirjavalvontaa sekä paikanpäällä tehtävää valvontaa, on selvää, että katsastuksen valvonnan resurssitarve lisääntyy merkittävästi nykyisestä.

6. Hankkeen suhde muihin säädösmuutoksiin

Hankkeen kanssa valmistellaan useita muita hankkeita samanaikaisesti. Yhteiskunnan toiminnankannalta olisi erittäin tärkeää tarkastella näiden riippuvuussuhteita ja yhteisvaikutuksia. Strategisen suunnitelman puuttuessa voi vain arvailla sitä, mihin suuntaan katsastusta halutaan viedä ja mitä yhteiskunnallista tehtävää sillä halutaan jatkossa palvella. Nähdäksemme kaikkien osapuolten ymmärryksen lisäämiseksi olisi hyvä käydä dialogi tavoitteista ja mahdollisuuksista, jotta virheelliseen tietoon tai mielikuviin perustuen ei tehdä kalliita vääriä päätöksiä.

Yhtenä katsastusalan kannalta tärkeänä asiana nostamme esiin Liikenteen turvallisuusviraston vuonna 2014 antaman tila- ja laitevaatimusmääräyksen, jonka siirtymäsäännös päättyy 1.7.2019. Hallituksen esitys – luonnoksen ehdotettu voimaantulo 1.11.2019 poistaisi osan Trafín nykyisistä vaatimuksista. Jotta katsastustoimipaikkojen ei tarvitsisi hankkia laitteita neljää kuukautta varten, olisi hyvä synkronoida näiden säädösten voimaantulo.

Lisäksi on hyvä huomioida, että Trafi on parhaillaan uudistamassa tila- ja laitevaatimusta, eikä tässä työssä ole huomioitu nyt ministeriön ehdottamia muutoksia.

YKSITYISTEN KATSASTUSTOIMIPAIKKOJEN LIITTO RY

Rahakamarinportti 3 A 1, 00240 HELSINKI
puh. 0207 309 500, ykl@yklry.fi

7. Yhteenveto

Hankkeella tavoitellaan hyvää, mutta nähdäksemme useilta osin erityisesti yhteiskunnan kustannuksia ei ole riittävällä tasolla valmistelussa huomioitu. Toivomme, että tässä lausunnossa sekä edellisessä, 15.9.2017 laatimassamme lausunnossa, antamamme kommentit huomioidaan asian jatkovalmistelussa.

Helsingissä 30.3.2018

Björn Ziessler

Toiminnanjohtaja